

"הגנת הסביבה בצה"ל"

סיווג הביטחוני של הפקודה עודכן במרץ 2019

2.0706 הגנת הסביבה בצה"ל

הגדרות

1. בהוראה זו:

- א. "גורם סיכון סביבתי" – גורם סיכון פיזיקלי, ביולוגי וכימי, כהגדרתו בפקודות הצבא, אשר מקורו בסביבה.
- ב. "הגנת הסביבה" – מניעת מפגע סביבתי או כל נזק אחר לסביבה, ונקיטת מכלול הפעולות הנוגעות לטיפול במפגע סביבתי בצה"ל או במפגע סביבתי שנגרם לסביבה מטעמו.
- ג. "הסמכויות" – אט"ל, אג"ת, אגף התקשוב, אכ"א, אמ"ק, אמ"ן, זרוע היבשה, זרוע האוויר והחלל, זרוע הים, הפיקודים המרחביים, פיקוד העורף ויחידות מעוז (מפקדה על-זרועית) כהגדרתן בפקודות הצבא.
- ד. "חומר מסוכן" – כהגדרתו בחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג-1993.
- ה. "חינוך סביבתי" – תהליך המקנה ידע על הסביבה ועל מפגעים סביבתיים, מודעות והבנת הפתרונות, עמדות, ערכים, ומחויבות לפעול לקידום ההגנה על הסביבה.
- ו. "טיפול" – מניעה, ניטור, הסרה, שיקום ופינוי, בעניין מפגעים סביבתיים.
- ז. "מיחזור" – מכלול הפעולות הננקטות לשם עיבוד או השבה של חומרים או מוצרים לשימוש חוזר, לאותה מטרה שיעדו לה בראשונה, לשמש כחומר גלם או להשיבם כמקור אנרגיה.
- ח. "מפגע סביבתי" – זיהום אוויר, זיהום מים (לרבות מי-ים) זיהום קרקע, רעש, ריח, זיהום על ידי פסולת, זיהום על ידי חומרים מסוכנים, זיהום בשפכים, דלקים ושמונים, זיהום על ידי קרינה, פגיעת מזיקים, פגיעה בערכי טבע וחי, בעתיקות, פגיעה בסביבה החופית ובנוף, כשהם בניגוד לדין או לפקודות הצבא, או שיש בהם כדי לפגוע בבריאות האדם או לגרום לו סבל של ממש.

כללי

2. צה"ל מחויב להגנת הסביבה ולמניעת חשיפתם של חיילים ואזרחים לגורמי סיכון סביבתיים.

מטרה

3. ההוראה מפרטת את הגורמים הנושאים באחריות להגנת הסביבה בצה"ל, את תפקידיהם ואת סמכויותיהם.

תפקידי המטה הכללי

4. המפקדה הכללית תפעל בהתאם לעקרונות למדיניות הגנת הסביבה בצה"ל, המצורפים בנספח להוראה זו. בנוסף, להלן יפורטו תפקידי אגפי המטה הכללי בתחום הגנת הסביבה:

5. תפקידי אג"ת -

- א. לאשר את מדיניות הגנת הסביבה בצה"ל, אשר גובשה באט"ל, ולהמליץ על אישורה בפני הרמטכ"ל.
- ב. לוודא שילובם של שיקולים והיבטים סביבתיים בתכנון התשתית והפריסה הצבאית, בפרוייקטים המחוייבים באישור הרמטכ"ל וסגנו ובהליכי הסדרה סטטוטורית הנדרשים בחוק התכנון והבנייה.
- ג. לאשר את תוכנית העבודה השנתית והרב-שנתית בתחום הגנת הסביבה בצה"ל, שגיבש אט"ל, ולבקרה.
- ד. להמליץ בפני סגן הרמטכ"ל על היקף המשאבים הנדרשים למימוש אחריות צה"ל להגנת הסביבה.

6. תפקידי אט"ל-

- א. להוות גורם מטכ"לי מקצועי בתחום הגנת הסביבה.
- ב. לגבש את מדיניות צה"ל בתחום הגנת הסביבה ולאשרה באג"ת, תוך שיתוף משרד הביטחון. יובהר, כי מדיניות מערכת הביטחון תקבע במשותף על ידי משרד הביטחון וצה"ל (אט"ל). גיבוש מדיניות צה"ל כאמור תעשה תוך קיום שיח מקצועי עם משרדי הממשלה ועם הגופים האזרחיים הנוגעים לתחומי הגנת הסביבה, בשיתוף משרד הביטחון.
- ג. להגדיר יעדים בני-מימוש להגנת הסביבה.
- ד. להנחות את צה"ל על פי העקרונות, המדיניות והיעדים כאמור בנספח להוראה זו.
- ה. לגבש את תוכנית העבודה השנתית והרב-שנתית לכלל צה"ל ואת היקפי המשימות והמשאבים הנדרשים למימוש אחריות הגופים להגנת הסביבה, לאשרם באג"ת, ולבקרם.
- ו. ללוות את עבודת המטה לגיבוש תוכניות העבודה של סמכויות הצבא בתחום הגנת הסביבה, בהתאם להנחיות ולתכנון שיפורסמו על ידי אג"ת ולאשרן כפרק הגנת סביבה נפרד בתוכניות העבודה של הסמכויות.
- ז. להנחות את צה"ל בדבר הטיפול במפגעים סביבתיים וגורמי הסיכון הסביבתיים, לרבות מפגעים סביבתיים בתשתיות ובמקרקעין, ולמעט בנושאי סביבה ייחודיים, כאמור בסעיף 10 להוראה זו.
- ח. להנחות את הסמכויות לחיטכון בתחום הגנת הסביבה ולבצע בקרה בנושאים הבאים:
 - 1) צריכת משאבים, לרבות משאבי מים, אנרגיה ותזקיקי דלק ושמן;
 - 2) בנייה בת קיימא;
 - 3) מיון, פינוי ומיחזור חומרים, פסולת וגרס, למעט בנושאי סביבה ייחודיים, כאמור בסעיף 10 להוראה זו.
- ט. להנחות את הסמכויות בהטמעת שיקולים סביבתיים בתהליכים ובפרוייקטים בצה"ל, לרבות ייזום ואפיון של משימות ואחזקת אמצעים, וכן מיזמי בינוי ואחזקת בינוי.
- י. לרכז את עבודת המטה בתחום הגנת הסביבה בצה"ל ולייצג את עמדת צה"ל, מול גופי הממשלה והגופים האזרחיים, ובפרט מול המשרד להגנת הסביבה, בשיתוף משרד הביטחון.
- יא. לרכז את הטיפול במפגעים סביבתיים בצה"ל או במפגעים סביבתיים שגרם, לרבות הקשר עם משרדי הממשלה והגופים האזרחיים, ולבקר, תוך יידוע משרד הביטחון בגין הטיפול במפגעים אלו, הכול מבלי לגרוע מאחריות הסמכויות, המפקדים והחיילים לטפל במפגעים סביבתיים, כאמור, בתחומי סמכותם ואחריותם בהתאם לסעיפים 9 עד 13 להוראה זו.
- יב. להכשיר ולהסמיך את בעלי התפקידים ביחידות צה"ל בתחום הגנת הסביבה, ובפרט לגבי אופן מניעתם של מפגעים סביבתיים וטיפול בהם, וכן לבקר את עבודתם.
- יג. לשאת באחריות המטכ"לית לגיבוש תמונת המצב הסביבתית בצה"ל, לריכוז מטכ"לי של נתוני מיפוי-מפגעים בצה"ל, בתשתיותיו ובמקרקעיו וכן להנחייה מקצועית למיפוי המפגעים על ידי הסמכויות.
- יד. לבקר, לסייע וללוות את צה"ל בכל הנוגע לשמירתם וליישומם של דיני הגנת הסביבה.

טו. להנחות על שילוב תכני הגנת הסביבה במסגרות הכשרה והסמכה, לרבות הכשרות, קורסים והשתלמויות מטכ"ליות.

טז. לרכז ולנהל את המידע והידע בתחום הגנת הסביבה בצה"ל.

7. תפקידי אמ"ץ –

א. לקבוע את אופן שילוב תכני הגנת הסביבה בהכשרות צה"ל, בהתאם לתכני ההכשרה ולסוגי ודרגי ההסמכה שיקבע אט"ל;

ב. לשלב שיקולים והיבטים סביבתיים בהוראות התורה וההדרכה, לרבות הספרות התורתית והתפישות, ובתכנון המבצעי ובהפעלת הכוח בצה"ל.

8. תפקיד אכ"א – לשאת באחריות לחינוך הסביבתי לכלל צה"ל.

אחריות הסמכויות

9. להלן יפורטו תפקידי הסמכויות, כל אחת על-פי תחום אחריותה:

א. ליישם את מדיניות הגנת הסביבה בצה"ל ולהקצות את המשאבים הנדרשים לכך.

ב. ליישם את הנחיות אגפי המטכ"ל בנושא הגנת הסביבה ולוודא הטמעתן בכלל הדרגים.

ג. להכשיר ולהדריך בנושאי הגנת הסביבה בתחומי האחריות המקצועית של כל סמכות.

ד. למפות מפגעים סביבתיים ביחידות שבסמכותן.

ה. לטפל במפגעים סביבתיים הנוצרים בשטח היחידות שבסמכותן או הנגרמים מפעילותן.

10. מבלי לגרוע מן האמור לעיל, להלן יפורטו תפקידי נוספים של זרוע היבשה, זרוע האוויר והחלל, זרוע הים ואמ"ן, כל אחת ואחד מהם על-פי תחום אחריותם:

א. לטפל בנושאי סביבה הייחודיים להם;

ב. לשלב שיקולים והיבטים סביבתיים בתכנון, בבינוי ובאחזקה ייחודיים להם. אשר לתכנון, בינוי ואחזקה שאינם ייחודיים להם – לפעול על-פי הנחיית אט"ל, כמפורט בסעיף 6(ז) להוראה זו.

11. הסמכויות תתאמנה עם אט"ל את פעולותיהן ואת תוכניותיהן בתחום הגנת הסביבה הן באופן שוטף והן באופן מרוכז, ותדווחנה על ביצוען, על פי הנחיית אט"ל.

אחריות היחידה ומפקדה

1. להלן יפורטו תפקידי מפקד היחידה –

א. לשאת באחריות להגנת הסביבה במתקני היחידה, במחנות הקבע שלה, בשטחי פריסתה ובפעילותה.

ב. לטפל בהשפעות, בנזקים ובמפגעים סביבתיים, הנגרמים מפעילות היחידה במחנות הקבע שלה, במתקנים שבהם היחידה פועלת או שבאחריותה, בשטחי הפריסה ובסביבות האימונים והתרגילים.

ג. לדווח על מפגע סביבתי, בהתאם לקבוע בפקודות הצבא.

ד. למנות בעלי תפקידים בנע"ת (נוסף על תפקידם) בתחום הגנת הסביבה ביחידתו ובכל מתקן או שטח שבאחריותו, כקבוע בפקודות הצבא.

ה. לפרסם פקודות קבע בנושא הגנת הסביבה ולפעול להגברת המודעות להיבטי הגנת הסביבה בקרב חיילי היחידה.

ו. למפות מפגעים סביבתיים במתקני היחידה, במחנות הקבע שלה ובשטחי פריסתה.

ז. להכין תוכנית עבודה בתחום הגנת הסביבה ולהביאה לאישור המפקדה הממונה המתאימה.

ח. להטמיע את שיקולי הגנת הסביבה בעבודת המטה, לרבות פעילות שוטפת, פעילויות חינוך, רווחה ותרבות.

ט. להטמיע את שיקולי הגנת הסביבה בתכנון המבצעי, לרבות בפעולות מבצע, בתרגילים ובאימונים, ככל שהדבר ניתן.

חובת החייל לשמור על הגנת הסביבה

- ז. מבלי לגרוע מהאמור בהוראה זו-
- א. חיילי צה"ל יפעלו להגנת הסביבה בהתאם לפקודות הצבא ולעקרונות מדיניות צה"ל בתחום הגנת הסביבה, המפורטים בנספח להוראה זו.
- ב. חייל יימנע, ככל הניתן, ובכפוף למשימות המוטלות עליו, מלפגוע בערכי הטבע והחי, בנוף ובעתיקות ומגרימת מפגעים סביבתיים.
- ג. חייל ידווח על מפגע סביבתי שנודע לו או שהוא נחשף אליו, בכפוף להוראות מפקדיו ולפקודות המחייבות, ויצמצם את השפעות המפגע, ככל שהדבר ניתן.

הוראות משלימות

ח. סמכויות ויחידות צה"ל יפרסמו הוראות ונהלים משלימים בהתאם לייעודם ולתחומי אחריותם בנושא הגנת הסביבה.

עדכון הנספח להוראה

ט. עדכון הנספח להוראה ייערך בנוהל מקוצר כמפורט בהפ"ע 1.0102 – "תהליך העדכון של פקודות המחייבות את כלל הצבא".

נספח

עקרונות הגנת הסביבה בצה"ל

מדיניות

אחריות אישית - חיילי צה"ל ומפקדיו מחויבים לשמור על ערכי הטבע, הנוף, המורשת והגנת הסביבה.

שיפור מתמיד - צה"ל ישאף לשפר בהתמדה את כל תחומי הגנת הסביבה.

צמצום טביעת כף הרגל האקולוגית - צה"ל מחויב להשתמש בתכונה במשאבי הטבע שהוא צורך, לרבות הקרקע, המים, האוויר והאנרגיה, ולצמצם את המגבלות שהוא מטיל על הסביבה ועל האזרחים החיים בה.

תכנון בר-קיימה - התכנון, הבינוי והאחזקה יתבססו על ראייה עתידית של מניעת זיהום מהמקור כתחליף לטיפול במפגעים נקודתיים.

טיפול במפגעים - צה"ל יפעל לטיפול במפגעים של ערכי טבע, מורשת וסביבה, הנגרמים על-ידו.

תוכנית עבודה - למימוש המדיניות, צה"ל יפעל על בסיס תוכנית עבודה מתועדפת המגובה במשאבים הנדרשים.

תרבות ארגונית - חיילי צה"ל ומפקדיו יטמיעו את המדיניות הסביבתית בתחומי פעילותם, כחלק מהתרבות הארגונית של יחידתם.

המדיניות המפורטת מעלה תוסמע באמצעות הכלים הבאים:

מערך הגנת הסביבה - הניהול הסביבתי בצה"ל יושתת על מערך בעל הכשרה מקצועית. מערך זה יסייע למפקד במימוש המדיניות.

בקרה ופיקוח - צה"ל יקיים מנגנון פיקוח, בקרה ואכיפה למימוש החוקים והפקודות לשמירה על הסביבה.

חינוך והכשרה - צה"ל יחנך, ידריך ויכשיר את חייליו ואת מפקדיו להגברת המודעות, הידע, המקצועיות, האחריות והיוזמה האישית בתחומי הגנת הסביבה.